

KORONA VİRÜS SALGINININ CEZA DİSİPLİNİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRMELERİ

Zeki Aktuğ¹ – Rohat Kırak²

ÖZET

1 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei Eyaletinin Wuhan şehrinde çeşitli hastalarda henüz ortaya çıkma nedeni bilinmeyen ve tedaviye cevap vermemesi nedeniyle yeni tip Koronavirüs (COVID-19) adı verilen hastalık teşhis edilmiştir. Kişiden kişiye bulaşabilen bir özelliği olan bu hastalık 2020 yılının başından itibaren ciddiyetini koruyarak yayılmaya devam etmektedir.³ 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edildi. Bugün geldiğimiz noktada da hem Türkiye'de hem dünya genelinde alınan önlemlere rağmen virüs hızla yayılmakta ve ne yazık ki vaka ile can kaybı giderek artmaktadır.

Hastalığın küresel boyutta olması nedeniyle Türkiye'de de bugünlerde neredeyse tek gündem bu hastalıktır. Öyle ki hastalığın bulaşıcı olmasından ötürü sosyal yaşam giderek azalmakta hatta insanlara evlerinde kalmaları, sokağa çıkmamaları yönünde telkinlerde bulunmaktadır.

Hastalığın bütün insanları ilgilendirmesinden ve herkesi etkileyebileceğinden ötürü çeşitli uyuşmazlıklar ortaya çıkabilecektir. Bu durumda da başta Umumi Hıfzıssıhha Kanunu olmak üzere birçok kanunun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile çeşitli yönetmeliklerin uygulama alanı doğacaktır.

Biz de burada Koronavirüs pandemisi ile birlikte ceza hukuku ve infaz hukuku bakımından oluşabilecek başlıca sorunları gündeme getirmeye çalıştık.

I. TCK m. 195 KARANTİNA ŞARTLARINA UYULMAMASINA KARŞI HAPİS CEZASI ÖNGÖRMEKTEDİR.

Bulaşıcı hastalığın kontrol altına alınması, karantina şartlarına uyulmamasıyla ilgili olarak TCK'nın "Kamu Sağlığına Karşı Suçlar" bölümü madde 195'te bir düzenleme mevcuttur.

---

¹ İstanbul Barosu, Stajyer Avukat

² İstanbul Barosu, Stajyer Avukat

³ Pandemi nedir, ülkeleri nasıl etkiler? - Dünya Sağlık Örgütü koronavirüsü pandemi ilan etti, (12.03.2020) , BBC

TCK Madde 195

(1) Bulaşıcı hastalıklardan birine yakalanmış veya bu hastalıklardan ölmüş kimsenin bulunduğu yerin karantina altına alınmasına dair yetkili makamlarca alınan tedbirlere uymayan kişi, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Gerekçesinde de bahsedildiği üzere bu maddeyle kamu sağlığının korunması amacı güdülmektedir.

Ancak bu suç, sadece karantina altında bulunan kişilerin, karantina şartları ve tedbirlerine uymaması durumu için düzenlenmiştir. Hastalığa yakalanmış bir kişinin virüsü başkasına bulaştırması durumunda bu madde hüküm alanı bulmaz.

TCK 195. maddeye aşağıda daha detaylı değinilecektir.

Öncelikle hastalığa yakalanmış bir kişinin virüsü başkasına bulaştırması sonucu oluşabilecek ceza sorumluluğunu inceleyeceğiz. Ancak bu durumla ilgili ceza kanunumuzda özel bir suç tipi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu olayın öldürme, yaralama gibi sonuçlar doğurması üzerine kanunun ilgili hükümlerine dayanılarak bazı çıkarımlarda bulunmaya çalışacağız.

II. HASTA OLAN KİŞİNİN BİR BAŞKASINA VİRÜSÜ BULAŞTIRMASI YOLUYLA ÖLDÜRME VEYA YARALAMA SUÇUNUN ORTAYA ÇIKMASI

Yukarıda da belirttiğimiz üzere Koronavirüs (Covid-19) bulaşması sebebiyle dünya genelinde birçok insan hayatını kaybetmiştir. Hastalığın tedavisinde kesin sonuç verecek herhangi bir aşı, ilaç bulunamamıştır. Bu sebepten ötürü de resmî kurumlar daha çok virüsün vücuda girmeden önce alınması gereken önlemlerden bahsederek salgının boyutunu azaltmaya çalışmaktadır. Ancak insanlar her ne kadar bu şekilde bilgilendirilse de topyekûn dikkatli bir süreç yürütülmedikçe virüs hasta bir kişiden sağlıklı bir kişiye geçecektir. İşte bu sebeplerden ötürü yeni tip Korona virüsü taşıyan bir bireyin hastalığı başkasına bulaştırmasıyla kişinin ölmesi ya da sağlığında geçici veya geri dönülemez bir hasara neden olması bu olayların hukuki bir değerlendirmeye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Fakat TCK'da bulaşıcı hastalıkların bir başkasına bulaştırılması ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle failin cezai sorumluluğunu belirleyebilmek açısından eylem gerçekleşirken manevi unsura dikkat etmemiz gerekir. Manevi unsur, fiil ile kişi arasındaki

manevi bağı ifade eder. Bir diğer anlamıyla failin, suçu işlerken suça karşı duyduğu motivasyondur. Tabii ki fiilin sonucu (ölüm, yaralama gerçekleşmesi) önemli olduğu gibi görünür bir sonuç vermemesi de fiilin yarattığı tehlikeden dolayı tehlike suçunu oluşturacaktır.

A. VİRÜSÜ BULAŞTIRAN FAIL, ÖLDÜRME KASTIYLA HAREKET ETMİŞ OLABİLİR.

Hastalığın bulaştırılabilmesi açısından sağlıklı kişinin (mağdurun) etkileneceği şekilde hapşırma, öksürme veya fiziksel temas, virüsün bulaştırılabilmesi bakımından elverişli hareketi oluşturur. Bu belirtilen hareketlerin olması durumunda virüs hasta olan kişiden sağlıklı olan kişiye geçecektir. Ancak şunu da belirtmekte fayda vardır; elverişli davranışlarla hastalığın sağlıklı kişiye bulaşması arasında virüsün özelliği gereği kısa sayılamayacak bir süre(14 günlük kuluçka süresi) geçeceği için fail ile netice arasında illiyet bağının kurulması bakımından sorunlar ortaya çıkacaktır. Çünkü virüsü taşıyan kişi, kendisine bulaştığını dolayısıyla taşıyıcı olduğunu ve bir başkasına bulaştırabileceğini kuluçka süresinde bilemez. Belirtiler ortaya çıktıktan sonra da test yapılmadan da bu kişinin virüsü taşıdığı bilinmesine olanak yoktur. Test sonucu pozitif çıkan kişinin de hemen toplumsal yaşamdan izole bir şekilde tedavi altına alındığı düşünüldüğünde bu hastalığın doğrudan kast ile bulaştırılma ihtimali yoktur.

B. HASTALIĞIN BULAŞTIRILMASINDA MANEVİ UNSUR OLASI KAST VEYA BİLİNÇLİ TAKSİR OLARAK DEĞERLENDİRİLEBİLİR.

Türkiye’de ve dünyadaki uygulamaları göz önüne alırsak korona virüsün doğrudan kast ile bulaşma ihtimali yok denecek seviyededir. Ancak bu durum için olası kast veya bilinçli taksirden söz edilebilir.

Olası kast kavramı, TCK m. 21/2’de düzenlenmiştir.

Madde 21

(2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır. Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur;

diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.

Bilinçli taksir kavramı, TCK m. 22/3'de düzenlenmiştir.

Madde 22

(3) Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

Şöyle ki korona virüs semptomları bulunan bir kişinin belirtilerin ortaya çıkmasından itibaren gerekli önlemleri almaması durumunda ceza sorumluluğu ortaya çıkabilecektir. Hastalık belirtileri (Dünya Sağlık Örgütü'nün⁴ açıklamasına göre ateş, öksürük, nefes darlığı olarak belirtilmiştir.) bulunan bir kimsenin önlem almaksızın (bilinen haliyle maske, eldiven kullanımı, hapşırma, öksürme gibi vücut reaksiyonlarında gerekli davranışlarda bulunmaması vb.) sosyal hayatında(ev, işyeri vb.) sıklıkla görüştüğü kişileri uyarmadan günlük yaşamına devam etmesi veya insanların toplu bir şekilde bulunduğu yerlerde hastalığın bulaşmasına sebebiyet veren elverişli davranışlarla kişinin hastalığı bir başkasına bulaştırmış olması nedeniyle ölüm veya yaralama sonucunun gerçekleşmesinde bilinçli taksirden söz edilecektir.

Tabi hem yeni ortaya çıkan bir salgın hastalık olmasından hem de bu olaylarla ilgili herhangi bir yasal düzenleme, doktrin veya içtihat şimdilik bulunmadığı için burada olası kast-bilinçli taksir ayrımını devlet kurumlarının beyanları ve aldıkları önlemleri baz alarak kategorize edebiliriz.

Şöyle ki hem Türkiye'de hem de dünyada alınan önlemler ışığında görülmektedir ki bazı kişilerin yeni tip Koronavirüs (Covid-19) taşıma ihtimali diğer kişilere nazaran daha yüksektir. Bu kişiler;

- son dönemde yurtdışına çıkmış olanlar
- hastalığa yakalandığı yapılan testle sabit olan kişilerle aynı sosyal ortamda bulunan kişiler olarak düşünülebilir.

⁴ <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/q-a-coronaviruses#:~:text=symptoms>

Bu belirttiğimiz kişi grubunun henüz hastalığa yakalanıp yakalanmadığı kesin değildir. Ancak kişinin hastalığa yakalanmış olma ihtimali çok yüksektir. Gerek resmi kurumlardan yapılan duyurulardan gerek medyadan edinilen bilgilere göre de bu kişilerin hastalığa yakalanmış veya taşıyıcı olma ihtimalinin yüksek olduğunu hayatın olağan akışı gereği bilebilecek, farkına varabilecek durumda oldukları görülmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin elverişli hareketlerle hastalığı bir başkasına bulaştırması durumunda olası kasttan söz edilebilecektir.

Örnek olarak, Umre ziyareti için Suudi Arabistan'a giden ve bu ülkeden tekrar Türkiye'ye dönen vatandaşların virüsü taşıdıkları ihtimaliyle karantina koşullarına uymayıp kaçarak m.195'te düzenlenen suçu işlediği , virüsü başkasına bulaştırmaları sebebiyle ölmesine sebep olması durumunda ise olası kastla öldürmeden söz edileceği açıktır. Ancak yine yukarıda belirtilen kişi gruplarından olmayıp virüse yakalanmış, hastalık belirtileri görülmeye başlanan kişilerin hastalığı basit bir soğuk algınlığı veya nezle olarak düşünüp önlem almaksızın bir başkasına virüsü bulaştırması durumunda ise bilinçli taksirden söz edilecektir.

C. HASTALIĞIN BULAŞTIĞI KİŞİNİN ÖLMEMESİ

Böyle bir durumda ise yine az önceki olası kast-bilinçli taksir ayrımları aynı kalarak neticeten yaralama suçu oluşmuş olacaktır.

Kasten yaralama

Madde 86- (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır

TCK'nın yaralama ile ilgili maddelerinde bu fiilin faili, "başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Bu sebepten ötürü, virüsü bir başkasına bulaştıran kişi, virüsü bulaştırdığı kişi ölmesede dahi sağlığının bozulmasına sebep olduğu için TCK m. 86 uygulanabilecektir.

Ayrıca henüz net olmasada bazı uzmanlarca virüsü kapmış kişilerin hastalığı ölmeden atlarsalar dahi akciğer fonksiyonlarının zarar göreceği tartışılmaktadır. Böyle bir durumun gerçekleşmesi ihtimalinde de failin bu fiili kasıtlı yapması durumunda;

Madde 87-

(2) Kasten yaralama fiili mağdurun;

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine

...Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır.

Failin bu suçu istemeyerek, taksirle işlemesi halinde ise,

Madde 89-

(2)Kasten yaralama fiili mağdurun,

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

...Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır

(3) Kasten yaralama fiili mağdurun,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

...Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat arttırılır.

Hükümleri uygulanabilecektir. Tabi bu hükümlerden bahsedilirken henüz çok yeni olan bir salgından bahsedildiği unutulmamalıdır. Eğer önümüzdeki günlerde virüsün, insan vücudunda başka türlü hasarlar bıraktığı tespit edilirse yine ilgili hükümler dahilinde verilecek ceza için artırım nedeni olur.

III. COVID-19 SALGINI NEDENİYLE SOSYAL MEDYADA YAPILAN ASILSIZ PAYLAŞIMLAR

Koronavirüs salgını başladığından beri yazılı, görsel ve sosyal medyada birçok bilgi paylaşılmaktadır. Bu bilgilerin bir kısmı doğru ve faydalı olsa da asılsız ve yanlış bilgiler de azımsanamayacak kadar çoktur. Öyle ki bu hastalık gündeme geldiğinden bu yana Facebook, Twitter, Instagram,Whatsapp gibi uygulamalarda birçok ses kaydı, resim paylaşılmıştır. Bu paylaşımlarla genellikle halkı salgın konusunda korkutma,manipüle etme, endişe ve paniğe sevk etme gibi sonuçlar doğmaktadır. Bu paylaşımların altında yatan sebep paylaşımı yapan kişinin kendisine veya başkasına yarar sağlamak amaçlı olabileceği gibi bir kurum veya kuruluşun şeref ve saygınlığına zarar vermek amaçlı da olabilir. Gerek Koronavirüs pandemisiyle ilgili olsun gerek Elazığ depremi ile ilgili olsun

bu tür asılsız, bilgi kirliliği yaratan paylaşımlarla ilgili savcılık tarafından soruşturma açıldığı görülmüştür.⁵ ⁶Soruşturma açılan paylaşımlar göz önüne alındığında paylaşımın toplum nezdinde karşılığı olup olmadığının dikkate alınmadığı görülecektir.

Tabidir ki ifade özgürlüğü, hukuk devletinin olmazsa olmazıdır ve Anayasa m.26 tarafından da koruma altına alınmıştır. Eleştiri niteliği taşıyan, hakaret, tehdit, şantaj içermeyen paylaşımlar kesinlikle suç teşkil etmez ve hakkında soruşturma açılmaz. Ancak toplumun tümünü ilgilendiren bu tür konularda halkın panik ve telaşa kapılıp yanlış bilgi edinmesini sağlayacak paylaşımlar da doğru olmayacaktır.

IV. COVID-19 SUÇUNUN TEHLİKE SUÇU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Üçüncü Kısım (Topluma Karşı Suçlar) Birinci Bölümünde Genel Tehlike Yaratan Suçlar Hüküm Altına Alınmıştır.

Türk Ceza Kanununun 170. Maddesinde Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması düzenlenmişken, 171. Maddesinde ise Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması düzenlenmiştir.

A. GENEL GÜVENLİĞİN KASTEN TEHLİKEYE SOKULMASI (TCK m.170)

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu; kişilerin hayatları, vücut bütünlükleri ve malvarlıklarına yönelik tehlikeli bazı fiilleri cezalandırarak insanların huzur ve güven içerisinde sosyal yaşamlarının genel güvenliğini temin etmeye çalışan bir tehlike suçudur. *Genel güvenliği kasten tehlikeye sokulması suçu*, birden fazla hareketle gerçekleştirilebilen, yani seçimlik hareketli bir suçtur. Sanığın hareketleri bölünemeyeceğinden bu suçta, suça teşebbüs mümkün değildir. Genel güvenliği kasten tehlikeye sokma suçu, somut bir kişiye yönelik olmayan fiilleri cezalandırmaktadır. Suç ile önceden tahmini mümkün olmayan, belirsiz sayıdaki kişilerin hayatı, sağlığı veya mal varlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek hareketler cezalandırılmaktadır.

⁵ Corona Virüsü ile ilgili asılsız paylaşım yapan 31 kişi gözaltına alındı, (23.03.2020) NTV

⁶ Sosyal medyada elazığ depremi hakkında paylaşım yapan 2 kişi gözaltına alındı, (25.01.2020) T24

Maddenin ikinci fıkrası bu bölümün konusu yani Korona virüsü karantinasından kaçarak diğer bireylere bulaştırma riski soyut tehlike suçu niteliğinde genel güvenliği kasten tehlikeye sokma suçunu oluşturabilir.

Soyut tehlike suçu niteliğinde genel güvenliği kasten tehlikeye düşürme (TCK m.170/2): Soyut tehlike suçları, fiilin cezalandırılabilmesi için somut bir tehlikenin varlığının aranmadığı, kanundaki hareketin yapılmasının yeterli görüldüğü suçlardır. Bu fıkradaki suçun cezalandırılabilmesi için, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlike yaratması şart değildir.⁷ Daha doğrusu tehlikenin tehlikesine neden olma ceza yaptırımını altına alınmıştır.⁸

Bu suçtan ötürü failin cezalandırılabilmesi için zarar sonucunun meydana gelmesi şart değildir. Zarardan ziyade tehlikenin varlığı yeterlidir. Özellikle belirtelim ki; suçun bu halinde hareketin neticesinin, kişilerin sağlığı veya mal varlığı bakımından tehlikesinin doğurmaya elverişli olması gerekir.

V. KORONA VİRÜSÜNÜN TCK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Üçüncü Kısım (Topluma Karşı Suçlar) ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kamunun Sağlığına Karşı Suçlardan madde 195 ayrıca düzenlenmiştir. Bu maddeye göre “(1) *Bulaşıcı hastalıklardan birine yakalanmış veya bu hastalıklardan ölmüş kimsenin bulunduğu yerin karantina altına alınmasına dair yetkili makamlarca alınan tedbirlere uymayan kişi, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” Böylece kamu sağlığının korunması amacı güdülmektedir. Bu maddedeki düzenlemenin sadece bir kurumda karantinaya alınanları değil, evde de karantina altına alınmasına karar verilen kişileri de kapsadığını vurgulamakta fayda görülmektedir.

Yeni tip Koronavirüs salgını Türkiye’yi henüz etkisi altına almadığı zamanlarda da, yine Türkiye’de vakaların görülmeye başlamasından sonraki süreçte de yurtdışından birçok kişi ülkeye geldiğinde karantina önlemiyle karşı karşıya kalmıştır. Hatta Umre ziyaretinden gelen vatandaşlar için bazı illerimizde öğrenci yurtları boşaltılmış ve bu

⁷ Doğan, Baran; Genel Güvenliği Kasten Tehlikeye Sokma Suçu Nedir?

⁸ Ülkü, Muhammet Murat; “5237 Sayılı Tck. 170-180. Maddelerinde Yer Alan Genel Tehlike Yaratıcı Suçlar”,2005, Samsun

kişiler o boşaltılan öğrenci yurtlarına topluca yerleştirilerek 14 günlük karantina süreci başlatılmıştır. Yine yurtdışından gelen diğer vatandaşlara da aynı önlemler alınmaktadır.

Bu tedbirlerin alınması sırasında ne yazık ki birçok olumsuz haberle karşılaşılacaktır. Konya'daki öğrenci yurdunda karantina altında bulunan vatandaşların toplu bir şekilde kaçma girişimi emniyet güçleri tarafından engellenmiştir. Yine sosyal medyadaki bir paylaşım ile yurtdışından gelen bir kişinin, karantina bölgesine götürülmek üzere bulunduğu otobüsten indirilerek kaçırıldığı ihbarı yapılmıştır. Tabii ki bu tür olaylar karşısında TCK'nın 195. Maddesi uygulama alanı bulacaktır.

Dolayısıyla bu kişilerin, bulaşıcı hastalıklarda denetim yapan kamu görevlilerinin alacağı tedbirlere karşı gelmemesi gerekmektedir. Bulaşıcı hastalıklarda karantina şartlarına uyulması, kişinin hem kendi sağlığı hem de toplumun sağlığı açısından bir zorunluluktur. Madde metninde de açıkça ifade edildiği üzere alınan tedbirlerin ihlali hapis cezasıdır.

Failin işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır (TCK m.44) yani fikri içtima hükümleri uygulanır. Bu düzenlemeye göre fikri içtima, bir fiil ile kanunun birden çok ve farklı hükümlerinin ihlal edilmesi ve faile en ağır cezanın verilmesi anlamına gelir. Failin cezai sorumluluğu, farklı suçlardan en ağır hangisi ise, ona göre belirlenecektir. Burada karşımıza, suçların en ağırının tespitinde, somut cezanın mı yoksa soyut cezanın mı esas alınması gerektiği sorunu çıkabilir. Bu konuda her iki görüşü savunanlar olmakla birlikte, ağırlıklı görüş, soyut cezanın esas alınması gerektiği şeklindedir.⁹

Yukarıda da açıkladığımız üzere Korona virüsü karantinasından kaçarak diğer bireylere bulaştırma riski soyut tehlike suçu niteliğinde genel güvenliği kasten tehlikeye sokma suçunu oluşturabilir.

Fikri içtimaaya göre en ağır cezayı gerektiren suçu tespit edilip ona göre soruşturma yürütülmelidir. TCK m.195 daha ağır ceza öngördüğünden soruşturmaların TCK'nın 195'nci maddesi kapsamında yürütülmesi gerekmektedir. Bu soruşturma yürütülürken toplum sağlığı için adli kontrol kararı verilmelidir. Her ne kadar düzenlenen suçun üst sınırı 2 yıl olsa da 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 112. Maddesinin 1.

---

⁹ Fiandaca, Giovanni/ MUSCO Enzo, Diritto Penale, Parte Genrale, Bologna, 1995,s. 606. Aktaran Özen, Mustafa, Ceza Hukukunda Fikri İçtima , TBB Dergi Sayı 73, 2007, s.141

fıkrasında düzenleme altına alınan hüküm gereğince **“(1) Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir.”**

Açıkladığımız nedenlerle karantina kurallarına uymamak, karantinadan kaçmak gibi fiiller Türk Ceza Kanununun 195. Maddesinde hüküm altına alınan suç oluşturur. Ayrıca bu suç şikâyete bağlı bir suç değildir yani savcılık resen harekete geçip soruşturma başlatabilmektedir.

VI. CEZAEVLERİ KOŞULLARINDA COVID-19 TEHLİKESİ

Türkiye genelindeki 355 cezaevinde 300 bin tutuklu ve hükümlü, 150 bin ise cezaevi çalışanı bulunuyor.¹⁰ Bu rakamlarla yaklaşık cezaevi doluluk oranının %135 oranında olduğu tahmin edilmektedir. Herhangi bir virüs tespitinde 450 bin bireyin etkilenme olasılığı vardır. Bu nedenle cezaevlerinde alınacak önlemler direkt olarak 450 bin kişiyi etkilemektedir.

Özellikle cezaevlerinde risk gruplarının durumu cezaevi koşullarından ötürü daha da tehlikelidir. Bazı STK araştırmalarında **“İnsan Hakları Derneği’nin (İHD) 2019 raporuna göre cezaevlerinde 458’i ağır olmak üzere 1334 hasta tutuklular”** ve **“Hak İnisyatifi’ne göre cezaevinde anneleriyle kalan çocukların sayısı ise Kasım 2019 itibarıyla 780’e ulaştı.”** tespitleri mevcuttur. Ayrıca Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Yılmaz Çitçi’nin Kasım 2019 tarihinde verdiği röportajda **“Cezaevlerinde yaklaşık 286 bin hükümlü ve tutuklunun bulunduğu, annesinin yanında kalan çocuk sayısının ise 780 olduğunu”** ve **“Çocuk statüsünde bulunan yaklaşık 2 bin 500 kişinin cezaevlerinde bulunduğunu ifade eden Çitçi ayrıca cezaevinde annesinin yanında 780 çocuğun kaldığı”** bilgisini verdi.

Adalet Bakanlığı 13.03.2020 tarihinde açıkladığı bazı tedbirler şu şekildedir:

- Cezaevlerinde açık ve kapalı görüşler iki hafta süreyle ertelendi.
- Açık cezaevinde kalanların özel izin hakları da iki hafta süreyle ertelenirken avukatlarla kapalı görüşün sadece acil hallerde yapılabileceği açıklandı.

¹⁰ Koronavirüs cezaevlerini de tehdit ediyor, (2020, 11-20 Ekim) DW

- Cezaevine ilk kabul işlemleri yapıp hastalık belirtisi göstermeyen tutuklu ve hükümlülerin 14 gün ayrı bir bölümde tutulacağı¹¹ ifade edildi.

Ancak bu tedbirler eksik tedbir olarak nitelendirilebilir. Şu an için acil olarak tutukluların ve hükümlüler için öncelikle telefon görüşmelerinin artırılması ve tüm gün havalandırmadan yararlanılmalıdır.

Bunlarla birlikte her ne kadar görüşler kısıtlansa da cezaevi çalışanlarının dışarıyla teması bulunmaktadır ve cezaevi çalışanlarının sayısı da küçümsenmeyecek kadar fazla sayıdadır. Bilindiği üzere cezaevi görevleri aileleriyle, dışarıyla temas içerisindedir ve herhangi virüs kapılması sonucunda cezaevlerinde öngörülemeyecek derecede virüsün yayılması önlenemeyecektir.

Öncelikle maddi düzenlemede olduğu gibi yani uygulamadakilerin tersine tutukluluk koruma tedbiri istisna olarak uygulanmalıdır. Böylece tutuklu şüphelilerinin tahliye edilerek gerekli diğer koruma tedbirleriyle tahliye kararı verilmelidir.

Ceza muhakemesinde, yargılamanın usulüne uygun bir biçimde gecikmeksizin gerçekleştirilebilmesini, maddi gerçekliğe ulaşmak ve ulaşılan gerçeklik doğrultusunda verilmiş olan kararların uygulanabilmesini sağlamak amaçlarıyla, ölçülülük ilkesi de göz önünde bulundurulmak suretiyle, ilk bakışta haklı görünmesi koşuluyla uygulanan, suç işlendiğine ilişkin şüphenin doğduğu andan itibaren, geçici olarak temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran yahut kaldıran önlemlere koruma tedbirleri denilmektedir.¹² Öyle ki, Ceza Muhakemesinin gayesine daha hafif bir tedbirle ulaşılması mümkün ise öncelikle uygulanmak gerekir. Mesela, adli kontrol tedbiri yeterli ise tutuklama tedbirine başvurulmamalıdır. Hakim orantılık (ölçülülük) ilkesinin gereği olarak öncelikle amaca yeterli diğer tedbirlerin varlığını göz önüne almak zorundadır. Hukuk devleti olmanın gereği, özgürlük kısıtlamasının şartları gerçekleşse dahi, bireyin bu kısıtlamadan en az zararla kurtulması amaçlanmalıdır.¹³

---

¹¹ <http://www.basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/bakan-gul-korona-viruse-karsi-bakanlik-olarak-tum-tedbirlerimizi-aldik>

¹² Koca, Mahmut, “Tutuklamada Orantılılık İlkesi Çerçevesinde Bir Koruma Tedbiri Olarak Yurt Dışına Çıkarmama”

¹³ Koparan, Mehmet Reşat; Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama, TBB Dergisi, Sayı 65,2006, s. 156

Yukarıda da açıklandığı üzere tutukluluk istisnai bir koruma tedbiridir bu nedenle tutuklama yerine diğer koruma tedbirleri uygulanmalıdır. Kaldı ki zorunlu olarak şu anda tüm vatandaşlar yurtdışına çıkamayacaktır. Bu nedenle tutuklama nedenlerinde kaçma nedeni de ortadan kalkmaktadır.

Tahliye kararı verilirken öncelik olarak da 1334 hasta tutuklular ve çocuk sahibi tutuklular ile çocuk tutukluların tahliye edilmesi gerekmektedir.

Hükümlüler açısından da tutukluluktaki esas alınarak öncelikle hasta hükümlüler, yaşlı hükümlüler, çocuklu ve çocuk hükümlüler öncelikli olarak denetimli serbestlik veya ev hapsi öngörülmelidir. Diğer bir seçenek de infazın ertelenmesi olabilir.

İnfazın ertelenmesi, hamilelik, hastalık, engellilik veya başkaca kişisel nedenlerle talepte bulunan hükümlü hakkındaki kesinleşmiş hapis cezasının cezaevinde infaz edilmesinin ertelenmesidir. İnfazın ertelenmesi, cezanın affını, ortadan kaldırılmasını veya cezaevi dışında başka suretle infaz edilmesini sağlamaz. Günümüzde mevcut sonuç olarak hastalık göz önünde bulundurularak karar verilebilir.

Hükümlü, infaz erteleme süresi geçtikten sonra cezasını infaz etmek üzere cezaevine girmek zorundadır. İnfazın ertelenmesi hükümlüler açısından olumlu sonuç doğurmamaktadır çünkü kesinleşen cezadan düşülmemektedir.

Ancak bahsedilen önlemler alınırken cezanın amacından uzaklaşılmalıdır. Cezalandırmanın amacının iki yönlü olduğu kanımızca çok açık bir şekilde görülmektedir; yani ceza hem caydırıcıdır ve suçluluğun azaltılmasını amaçlar, hem de suçlulara, toplumun çoğunluğunca onaylanan müstahak oldukları yaptırımın uygulanmasıdır.¹⁴

Sonuç olarak Cezanın amaçları içerisinde, suç işlenmesinin önlenmesi, toplumun korunması ve kişinin ıslah edilmesi önemli hususlardır. Bu hususlardan toplumun korunması amacıyla Covid-19 salgının cezaevlerine bulaşmadan önlem almak amacıyla tutuklularda tahliye, hükümlülerde denetimli serbestlik ve ev hapsi seçenekleriyle önlem alınmalıdır. Bu önlemler alınırken de cezanın amacından saptırılmadan yani cezasızlık sorunsalı ortaya çıkmadan yapılmalıdır.

---

¹⁴ İçel-Donay, 1993; a.g.e aktaran , Çiçek, Mustafa ; “**Kısa Süreli Hapis Cezalarına Öngörülen Seçenek Yaptırımların Değerlendirilmesi**”, 2010

SONUÇ

Hastalık, bütün alınan tedbir ve önlemlere rağmen ciddiyetini korumakta ve günden güne vaka ve can kaybı artmaktadır. Salgın, evrensel boyutta olduğu için tedbirleri hem devletler hem de bireyler dikkatle uygulamalıdır. Kaldı ki bireylerin bu olaylar sırasında bazı fiilleri cezai sorumluluk oluşturabilecektir. Yukarıda da açıkladığımız üzere bu suçlar öldürme, yaralama, tehlike suçu, karantınayı ihlal suçu şeklinde tezahür edebilir. Devletin, cezaevleri ve infaz kurumlarında bulunan tutuklular, hükümlüler ve kurum çalışanlarının salgından etkilenmemesi adına tahliye ve denetimli serbestlik gibi önlemler olarak virüsün cezaevlerine girmesi engellenmelidir. Yine tekrar etmekte fayda vardır ki sosyal medyada verilen haberlere hemen inanmamalı, resmî kurumların açıklamalarına itibar edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Corona Virüsü ile ilgili asılsız paylaşım yapan 31 kişi gözaltına alındı, (23.03.2020)
NTV
- Çiçek, Mustafa; “Kısa Süreli Hapis Cezalarına Öngörülen Seçenek Yaptırımların Değerlendirilmesi”, 2010
- Doğan, Baran; Genel Güvenliği Kastan Tehlikeye Sokma Suçu Nedir?
- <http://www.basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/bakan-gul-korona-viruse-karsi-bakanlik-olarak-tum-tedbirlerimizi-aldik>
- <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/q-a-coronaviruses#:~:text=symptoms>
- Koca, Mahmut, “Tutuklamada Orantılılık İlkesi Çerçevesinde Bir Koruma Tedbiri Olarak Yurt Dışına Çıkarmama”
- Koparan, Mehmet Reşat; Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama, TBB Dergisi, Sayı 65,2006,
- Koronavirüs cezaevlerini de tehdit ediyor, (2020, 11-20 Ekim) DW
- Özen, Mustafa, Ceza Hukukunda Fikri İtım, TBB Dergi Sayı 73, 2007, s.141
- Pandemi nedir, ülkeleri nasıl etkiler? - Dünya Sağlık Örgütü korona virüsü pandemi ilan etti, (12.03.2020) , BBC
- Sosyal medyada Elâzığ depremi hakkında paylaşım yapan 2 kişi gözaltına alındı, (25.01.2020) T24
- Ülkü, Muhammet Murat; “5237 Sayılı TCK. 170-180. Maddelerinde Yer Alan Genel Tehlike Yaratıcı Suçlar”,2005